ІНЖЕНЕР ОЗЛ
ШИШКІН
КОПІЯ ВІРНА

А К Т

лісопатологічного обстеження лісових насаджень Регіонального ландшафтного парку "Мальованка" у межах землекористування Філії "Шепетівське лісове господарство" ДП "Ліси України" на доцільність призначення заходів з поліпшення санітарного стану лісів.

20 вересня 2024 року м. Шепетівка Хмельницької області

Нами, провідним інженером-лісопатологом сектору моніторингу стану лісових насаджень філії "Вінницялісозахист" державного спеціалізованого лісозахисного підприємства "Київлісозахист" (далі - філія "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист") Андрієм КАМЕНЧУКОМ, головним лісничим філії "Шепетівське лісове господарство "ДП "Ліси України" (далі - філія "Шепетівське ЛГ" ДП "Ліси України") Дмитром БАСОВСЬКИМ, інженером ОЗЛ філії "Шепетівське ЛГ" ДП "Ліси України" Андрієм ШИШКІНИМ, (на підставі листа філії "Шепетівське ЛГ" ДП "Ліси України") від 11 вересня 2024 року за № 547/25.9-2024), в період з 16.09.2024 по 20.09.2024 року, проведено лісопатологічне обстеження (у відповідності п. 8, 9 Порядку організації та захисту лісів затвердженого постановою КМУ від 20 травня 2022 р. № 612) для планування та здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів на 2025 рік, в лісових насадженнях, що знаходяться в постійному користуванні філії "Шепетівське ЛГ" ДП "Ліси України".

Обстеженням встановлено наступне:

Регіональний ландшафтний парк "Мальованка" (далі - РЛП, Парк), загальна площа 8821,2 га у межах землекористування філії «Шепетівське ЛГ», (Полонське лісництво - 3466,7 га, Мальованське лісництво - 5354,5 га), був створений рішенням 6 сесії Хмельницької обласної ради від 11.05.1999 року № 21. Основні завдання Парку визначені положенням про РЛП "Мальованка", яке було затверджено згідно наказу Департаменту природних ресурсів та екології Хмельницької ОДА № 43/н від 24.06.2019 року. Дозволену господарську та рекреаційну діяльність здійснювати згідно Положення про Парк та лише в межах встановленого ліміту , у відповідності з дозволом на спецкористування, виданим в установленому законом порядку. Обстеження проводилось в межах господарської зони Парку.

Коротка таксаційна характеристика лісових насаджень, відповідно до матеріалів базового лісовпорядкування 2021 року філії "Шепетівське ЛГ" ДП "Ліси України", представленого для лісопатологічного обстеження, причини призначення заходів та ступінь пошкодження насаджень:

Лісництво (урочище)	Номер кварталу	Номер виділу	Площа виділу, га	Номер ділянки	Площа, що потребує проведення заходів, га	Коротка таксаційна характеристика насадження відповідно до матеріалів базового лісовпорядкування							категорія лісів	вид запланованих заходів	Причини призначення заходів	Ступінь пошкодження насадження
						склад	вік, років	повнота	бонітет	середня висота, метрів	середній діаметр, сантиметрів	запас деревостану, м3 на 1 га				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Мальованське	43	5	17.0	(1)	10.0	8С32БП	94	0.7	2	25	36	330	1	ВСР	малий та великий соснові лубоїди, короїд верхівковий, заболонник березовий, соснова губка, бактеріальна водянка	слабкий
Мальованське	52	7	12.1		12.1	9Д31С3 +БП	109	0.6	2	26	32	280	1	ВСР	кореневі та стовбурові гнилі, несправжній дубовий трутовик, малий та великий соснові лубоїди, заболонник дубовий, комплекс златок, вітровал, бурелом	середній
Мальованське	60	2	12.0		12.0	10С3	104	0.6	2	24	32	310	1	ВСР	малий та великий соснові лубоїди, короїд верхівковий, соснова губка, рак сірянка	слабкий
Мальованське	72	5	10.3		10.3	10С3+БП	84	0.7	1	25	32	380	1	ВСР	малий та великий соснові лубоїди, короїд стенограф, офіостомові гриби	слабкий
Мальованське	80	9	18.3		18.3	9С31БП	84	0,7	1	25	32	350	1	ВСР	малий та великий соснові лубоїди, короїд верхівковий, комплекс златок, заболонник березовий, бактеріальна водянка	слабкий
Мальованське	85	3	28.7	(1)	10.0	8Д32С3+ ГЗ+ВЛЧ	119	0.6	2	26	36	290	1	ВСР	кореневі та стовбурові гнилі, малий та великий соснові лубоїди, заболонник дубовий, комплекс златок, бурелом, несправжній дубовий трутовик, *осиковий трутовик*	слабкий
Мальованське	108	1	20.0		20.0	7Д31С31 БП1ВЛЧ +ГЗ	119	0.6	2	26	36	270	1	ВСР	кореневі та стовбурові гнилі, малий та великий соснові лубоїди, заболонник дубовий, бурелом, несправжній дубовий трутовик, осиковий трутовик, короїд стенограф, опеньок осінній	середній
Мальованське	117	4	14.0	(1)	5.0	10С3+ГЗ	110	0.5	2	27	36	300	1	ВСР	малий та великий соснові лубоїди, короїд верхівковий, суховершинність, офіостомові гриби, соснова губка	середній
Мальованське	119	7	26.0	(1)	10.0	9С31Д3+ ВЛЧ	90	0.6	1	28	36	370	1	ВСР	малий та великий соснові лубоїди, короїд верхівковий, офіостомові гриби, трутовик дубовий несправжній	слабкий
Разом ВСР по лісництву					**107.7**											
Полоніське	18	6	2.6		2.6	7С33ЯЛЕ +Д3+БП +ГЗ	109	0.5	1	28	44	332	1	ВСР	малий та великий соснові лубоїди, короїд типограф, вітровал, судинний мікоз дуба	середній
Полоніське	47	7	11.5	(1)	5.0	7Д32С31 БП	110	0.65	2	27	32	300	1	ВСР	коренева гниль Д3, малий та великий соснові лубоїди, несправжній дубовий трутовик, судинний мікоз Д3, *опеньок осінній*	середній

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Полонське	50	3	8.7		8.7	10ДЗ+СЗ +БП	120	0.6	2	27	36	280	1	ВСР	кореневі гнилі ДЗ та ЯЛЕ, вітровал, малий та великий соснові лубоїди, несправжній дубовий трутовик, судинний мікоз ДЗ, суховершинність, опеньок осінній	середній
Полонське	66	17	4.7		4.7	4ЯЛЕ2СЗ 4БП	46	0.75	1	17	20	215	1	ВСР	короїд типограф, вітровал, соснові лубоїди	сильний
Полонське	109	1	21.0	(1)	10.0	8ДЗ2СЗ+ ВЛЧ	105	0.65	2	24	30	300	1	ВСР	коренева гниль ДЗ, вітровал, малий та великий соснові лубоїди, несправжній дубовий трутовик, судинний мікоз ДЗ, опеньок осінній	середній
Полонське	109	2	9.1	(1)	5.0	7ДЗ2СЗ1 БП	100	0.65	2	24	30	250	1	ВСР	коренева гниль ДЗ, малий та великий соснові лубоїди, несправжній дубовий трутовик, поперечний рак ДЗ, суховершинність, опеньок осінній	середній
Полонське	110	7	25.0	(1)	10.0	8ДЗ2СЗ	95	0.6	2	23	28	250	1	ВСР	коренева гниль ДЗ, малий та великий соснові лубоїди, несправжній дубовий трутовик, судинний мікоз ДЗ, осиковий трутовик, опеньок осінній	середній
Разом ВСР по лісництву					**46.0**											
Всього ВСР по філії					**153.7**											

Лісопатологічне обстеження лісових насаджень, що належать філії "Шепетівське ЛГ" ДП "Ліси України" проводилося без валки модельних дерев шляхом візуального обстеження деревостанів , а також повалених дерев на ділянці або на суміжній з нею для визначення видового складу стовбурових шкідників з метою визначення причин масового всихання лісових насаджень, стану осередків масового розмноження шкідників та хвороб лісу, а також визначення видів, обсягів, строків, місць та особливостей здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів.

Загальна обстежена площа по філії "Шепетівське ЛГ" ДП "Ліси України" складає 153,7 га.

По причинах розладнання та деградації насаджень в загальному по підприємству (за переважаючим збудником хвороби/шкідником):

Вид шкідників, хвороб та інших патологій	Ступінь пошкодження			
	слабкий	середній	сильний	Всього
малий та великий соснові лубоїди	60,6	7,6		68,2
короїд-типограф			4,7	4,7
кореневі гнилі	10	70,8		80,8
Разом	70,6	78,4	4,7	153,7

Лісопатологічна характеристика обстежених насаджень:

Основними причинами розладнання обстежених хвойних деревостанів з головною породою СЗ та ЯЛЕ є діяльність комплексу стовбурових шкідників у видовому складі яких на сосні провідне місце посідають лубоїди соснові - лубоїд сосновий малий *(Blastophagus minor Hart.)*, лубоїд сосновий великий *(Blastophagus piniperda L.)*, в меншій мірі - короїд верхівковий *(Ips acuminatus Gyll.)* та короїд-стенограф *(Ips sexdentatus Boern.)*. Дерева ялини відпрацьовані переважно короїдом-типографом *(Ips typographus L.)*. Переважна кількість дерев, що відноситься до сухостою минулих років відпрацьовані стовбуровими шкідниками родин златок *(Buprestidae)*, в незначному відсотку – представниками родин вусачів *(Cerambycidae)*. Водночас у ходах стовбурових шкідників поширюються офіостомові гриби – збудники синяви та інші патогени. Сухостійні дерева поодинокого та групового розміщення. Також при огляді ділянок на окремих деревах сосни у верхній частині стовбурів наявне ураження сосновою губкою та раком сірянкою.

Дерева листяних порід характеризуються змішаним характером всихання – переважно поодиноке та групове (групи невеликі – до 3,4 дерев). Основними патологіями, що призводять до всихання листяних порід є кореневі та стовбурові гнилі, які викликаються комплексом різних причин: дерева ДЗ від пошкоджень опеньком осіннім, що викликає білу заболонну гниль коренів а також стовбуровими шкідниками, судинним мікозом ДЗ (офіостомозом), поперечним раком та дубовим несправжнім трутовиком, що викликають стовбурові гнилі; дерева ясена в результаті діяльності опенька осіннього, що викликає заболонну гниль коренів та халарового некрозу; дерева берези від бактеріальної водянки та заболонника березового, граба від некрозу. Ураження і руйнування коренів дуже сильно впливає на стан дерев, так як порушується надходження в його надземні частини води та поживних речовин. Тому кореневі гнилі призводять до швидкого ослаблення і всихання дерев, вітровалів та заселення дерев стовбуровими шкідниками.

На обстежених ділянках Полонського лісництва частина дерев дуба звичайного та ялини європейської уражені опеньком осіннім (під корою дерев V-VI категорії стану виявлено міціліальну плівку та ризоморфи згаданої хвороби). Сухостійні та всихаючі дерева характеризуються заселенням та відпрацюванням стовбуровими шкідниками, про що свідчить наявність льотних отворів на стовбурах дерев. Основними виявленими видами на ДЗ є златки *(Buprestidae)* (дубова, бронзова та зелена вузькотіла), вусач дубовий малий *(Cerambyx scopolii Fuessly)*, а також заболонник дубовий *(Scolytus*

Також причинами погіршення санітарного стану обстежених насаджень є ослаблення і всихання дерев внаслідок їх природного старіння, внутрішньовидової та міжвидової конкуренції, несприятливих чинників середовища, що супроводжується заселенням та пошкодженням деревини стовбуровими шкідниками, які є переносниками інших патогенних мікроорганізмів.

Характер перебігу патологічних процесів у даних насадженнях різний – наявний як комлевий тип прояву та локалізації гнилей (наявність дупел в комлевій та прикореневій частинах стовбурів дерев) так і вершинний – в кронах дерев, що призводить до прояву суховершинності (мікози), широкого поширення водяних пагонів, як одного із головних показників ослаблення деревостанів. Суховершинність за зовнішніми проявами перебігу захворювання відповідає судинному мікозу (дерева породи ДЗ), халарового некрозу ясена (дерева ЯЗ), а також некрозу ГЗ.

В цілому всихання крон окремих лісоутворюючих порід дерев коливається в межах від 1/3 до 2/3 крони. Поодиноко в насадженнях наявні дерева з плодовими тілами дереворуйнівних грибів – трутовиків, серед яких найчастіше зустрічаються - трутовик дубовий несправжній та трутовик осиковий, а також інші їх види, що теж призводять до появи та розповсюдженню у внутрішніх тканинах деревини стовбурових гнилей. Разом з тим поодиноко спостерігаються вітровальні та буреломні дерева, а також дерева з ухилом більше 30 градусів.

Обстежені лісові насадження є небезпечними осередками подальшого розповсюдження кореневих та стовбурових гнилей, вторинних (стовбурових) шкідників і відносяться до II класу біологічної стійкості.

При обстеженні лісових ділянок, які потребують призначення заходів з поліпшення санітарного стану лісів, не виявлено ознак відведення дерев в рубку відповідно до п.26 Санітарних правил в лісах України.

Для поліпшення санітарного стану лісів та відповідно до «Санітарних правил в лісах України» рекомендовано провести вибіркові санітарні рубки (ВСР) на загальній площі 153,7 га у 2025 році.

Під час проведення даного обстеження лісовій охороні філії "Шепетівське ЛГ" ДП "Ліси України" надавалась методична допомога з питань лісозахисту.

Примітка: відбір дерев до рубки, геодезична зйомка частин таксаційних виділів, матеріально-грошова оцінка лісосік, визначення фактичних середніх розрядів висот та діаметрів проводиться силами лісової охорони філії "Шепетівське ЛГ" ДП "Ліси України".

ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Відповідно п. 5 Санітарних правил в лісах України скласти перелік заходів з поліпшення санітарного стану лісів (додаток 1) та погодити з філією "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист", Південно-Західним міжрегіональним управлінням лісового та мисливського господарства та Департаментом екології та природних ресурсів Хмельницької ОДА.
2. Рубки провести згідно Санітарних правил в лісах України (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 р. № 756 із змінами, внесеними згідно з постановами КМУ № 1224 від 09.12.2020).
3. З метою недопущення появи та розповсюдження стовбурових шкідників та збереження технічних якостей деревини рубки поліпшення санітарного стану лісів необхідно провести в максимально стислі терміни з урахуванням сезонного розвитку шкідників і хвороб лісу.
4. Порубкові залишки і неліквідну деревину потрібно подрібнювати та розкидати рівномірно по ділянці, для недопущення розвитку осередків стовбурових шкідників.
5. Осередки шкідників та хвороб лісу виявлені даним лісопатологічним обстеженням поставити на облік.

Акт складений в чотирьох примірниках:
1-й - філії "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист";
2-й - Південно-Західному міжрегіональному УЛМГ;
3-й - філії "Шепетівське ЛГ" ДП "Ліси України";
4-й - Хмельницькій обласній державній адміністрації.

ПІДПИСИ:

Провідний інженер-лісопатолог сектору моніторингу стану лісових насаджень філії "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист" Андрій КАМЕНЧУК

Головний лісничий філії "Шепетівське ЛГ" ДП "Ліси України" Дмитро БАСОВСЬКИЙ

Інженер ОЗЛ філії "Шепетівське ЛГ" ДП "Ліси України" Андрій ШИШКІН